

הגינות, סבירות ותום לב - הלכת אפרופים וחוזי בנייה

הצעה לגיור והטמעת חוזה מדף FIDIC כשיטת ההתקשרות בענף הבנייה בישראל

מהנדס רון חבצלת*

הקדמה

קריאת פסק הדין של ביהמ"ש העליון בערעור שהוגש לו, בהמשך לפסיקה של ביהמ"ש המחוזי בנוגע לתביעת קבלן התשתיות "ביבי כבישים עפר ופיתוח בע"מ" נגד "רכבת ישראל בע"מ", מעלה בוודאי אצל העוסקים בניהול חוזי בנייה תחושת ד"ה ו. הדברים חוזרים על עצמם באותן טענות ואותן מחלוקות בכל פרויקט ופרויקט, ובמיוחד נכון הדבר במגזר העסקי הציבורי.

אביא את סוגיית טענתו של "ביבי כבישים" לזכאתו לפיצויים בשל עיכובים בתחילת ביצוע הפרויקט, אחת מני רבות הנכללות בפסק הדין, כדוגמה לבלבול, לפרשנויות שונות והכרעות שיפוטיות רמות דרג אך מנוגדות זו לזו, שהתקבלו בשתי רמות השיפוט לגבי אותה תביעה. בסוגיה זו, קיבל ביהמ"ש המחוזי את טענת הקבלן לאמוד את נזקיו בשל העיכובים, עפ"י נוסחת חוזה המדף הממשלתי 3210, אף שזו איננה חלק מהחוזה שנכרת בין הצדדים. בכך פרץ ביהמ"ש המחוזי את תחום החוזה שנחתם בין הצדדים כ"חוזה סגור" והחיל עליו את הלכת אפרופים, שבמסגרתה יש מקום לפרשנות לשיקולי הגינות, סבירות ותום לב. עמדה זו לא התקבלה בפסיקת ביהמ"ש העליון.

אם בארזים נפלה שלהבת, כיצד נוכל אנו - מהנדסים, מנהלי פרויקטים וחוזים - להתנהל ולקיים את רוח החוזים עליהם אנו מופקדים?

מבלי להיכנס להחלטת ביהמ"ש בשתי הפסיקות, הנני סבור כי הגיע הזמן לשים סוף למצב הקיים בענף הבנייה והתשתיות. טוב נעשה אם נצא מהביצה המקומית, נאמץ סטנדרטים אוניברסליים בנושא זה ונשחק עפ"י כללי הליגה הבינלאומית, זאת במסגרת כללית של הבראה וקידום התפתחות ענף הבנייה והתשתיות בישראל. ענף זה מתאפיין בקצב צמיחה מהיר ביחס לענפים אחרים במשק במונחי השקעה ובמונחי שירותי בנייה ישירים, אולם סובל מבעיות ליבה קשות בתחומים שונים: בטיחות וגהות,

איכות הביצוע, פריון נמוך משמעותית ביחס לנמדד במדינות ה-OECD, עמידה בלוחות זמנים ולהתנהלות פיננסית מסוכנת של הגורמים המעורבים בו, תוצאה של תחרות שאינה בריאה.

מרביתם של החוזים הציבוריים לביצוע פרויקטי בנייה ותשתיות, נכתבו מזווית המבט של הצד נותן העבודה, ולא רק כלפי קבלני ביצוע אלא גם חוזים לייעוץ ותכנון, לתיאום, ניהול ופיקוח, חוזים הערוכים/משוכתבים ע"י לשכות משפטיות אצל נותני העבודה. הן חברות ציבוריות וממשלתיות, רשויות והמגזר הפרטי והמטרה היא "לסגור את הפינות" על מנת "להגן" על אותם נותני עבודה, ולא בטוח שהגינות, סבירות ותום לב היו נר לרגליהם של העוסקים במלאכה. חוזים אלו הנם דווקנים, נוטים באופן מובהק לצד מנסח החוזה, חסרים קו מנחה אחיד, אינם תומכים בסוגי התקשרויות שונים הקיימים בפרויקט אחד, לתכנון/לניהול, תיאום ופיקוח, קבלן ראשי/קבלנים ממונים וכו', ומכילים עפ"ר סתירות פנימיות.

רוב חוזי הבנייה השגורים בארץ הם גרסאות משוכתבות של חוזה המדף הממשלתי 3210, "תפורים" ע"י מזמיני עבודה והיועצים המשפטיים שמטעמם לצורכיהם, יוצרים מציאות קפקאית המשמשת כר פורה להתנצחויות משפטיות לחודשים ושנים...

תפקידם של חוזי בנייה על נספחיהם, להסדיר את היחסים בין מזמיני העבודה לקבלנים, בינם ובין הרשויות והציבור, תוך קביעת חלוקת הסיכונים, האחריות, החובות והזכויות של הצדדים, להגדיר את בעלי התפקידים המעורבים ואופן תפקודם, את ההיבטים הפיננסיים (תנאי תשלום, מועדם וערבויות), את הפן הבטיחותי והביטוחי וכן את האופן לפתרון חילוקי דעות.

ניסוח החוזה חייב להיות ברור ובלתי ניתן לפירושים, מאוזן ולא מקפח. הוא נדרש להגדיר באופן מפורט את החבויות של הצדדים ובאי כוחם, להגדיר את החבויות הכספיות של כל צד, לקבוע מהם הכלים לטיפול באירועים חריגים ולפתרון חילוקי

דעות ולהימנע בהכלת רכיבים שאינם שייכים לחוזה.

חוזה "טוב" יבטיח מניעת מכשולים בדרך ויתרום להצלחת הפרויקט, לעומת חוזה "רע" שאינו מאוזן, מעורפל לגבי חבויות וזכויות, ובכך עלול לגרום לסכסוכים, להפרעות בעבודה ולקידומה, תוך גרימת נזק לכל הצדדים המעורבים בו.

דוגמאות לסעיפים "רעים", השגורים בחוזים -

- "...הקבלן יהיה אחראי על המידות/לתאם את התוכניות ולתקן על חשבונו כל סטייה או טעות..."
- "...הקבלן אינו רשאי להפסיק את העבודה מכל סיבה שהיא, כולל פיגור בתשלום..."
- "...הקבלן יבצע את העבודות לשביעות רצונו המלא של המזמין/המפקח..."
- "...קביעת המנהל/המפקח תהיה סופית ולא ניתנת לערעור, והקבלן יהיה מנוע ומושתק מלהעלות..."
- "...הצעתו של הקבלן משקפת תמורה מלאה והוגנת לכל התחייבויותיו על-פי החוזה, ובהתחשב בכל הנסיבות והמגבלות הקיימות ו/או הצפויות במסגרתו וכי בכל מקרה הקבלן מוותר בזאת באופן סופי מלא ובלתי חוזר, וכן יהיה מנוע ומושתק מלהעלות כל טענה ו/או תביעה, מכל מין וסוג שהן, בקשר לכך..."

ובכן, מה ניתן לעשות?

קבלתה של ישראל ב-2010 לארגון OECD מהווה חשיבות אסטרטגית לכלכלה הישראלית ולמיצובה ככלכלה מפותחת ומתקדמת. עיקר תרומתה מתבטא בעידוד השקעות זרות, תמיכה בשיפור דירוג האשראי של ישראל, זיהוי נקודות חוזק וחולשה באמצעות הליך בנצ'מרקינג, שותפות מלאה בגיבוש סטנדרטים בינלאומיים בתחומים מגוונים (חינוך, איכות הסביבה, תקשורת, תעבורה, מיסוי,

הסמוכים להן, מלהפוך את חוזה FIDIC לחוזה המדף התקני, אולי בשל התנגדות בירוקרטית אצלם ואצל יועצים משפטיים מטעמם ומשיקולים לא ברורים. זאת למרות עמדה בכתובין של משרד החשב הכללי, אשר עוד ב-2004 הביעו רצון עקרוני להצטרף לליגה הבינלאומית ולהפוך את המסמך לחוזה אחיד ממשלתי, בין אם ע"י אימוצו של FIDIC והתאמתו לצרכים בישראל או עדכון חוזה המדף הממשלתי 3210 עפ"י חוזה FIDIC ו-JCT עם תוספות לסעיפים הלא מפורטים בחוזה המדף הקיים.

ככל שנסכים כי הדבר נדרש, יש לקבל כצעד ראשון לצורך הטמעת FIDIC בארץ, את הסכמתם של ארגונים מקצועיים, מהנדסים, הקבלנים, אולי גם של רשויות וחברות ממשלתיות ואת תמיכתם במהלך, ולצורך קבלת גיבוי רוחבי לצורך שכנוע החשב הכללי.

נידרש להיכנס לחברות מלאה בארגון, ולהקים יחד עימו מרכז ההדרכה מקומי, אולי תחת קורת הגג של מכון התקנים הישראלי (ובמקביל לפועלו להחלת התקינה האירופית בישראל), אשר יפעל לתרגום של מסמכי FIDIC לשפה העברית, ולגירוי = גישור קונפליקטים שבין הוראות החוזה לחוקי ישראל. כל זאת תוך בירור כיצד החוקים המקומיים ישפיעו על פרשנות לתנאי החוזה, והתאמת הנוסח שבמסמכי FIDIC בנספח נפרד וייעודי, אשר יכלול התאמות ופרשנויות מותאמות לחוקי הארץ, מבלי לשנות את האופי המאוזן של החוזה ולסכן בכך את יישומו המוצלח של הפרויקט. מרכז ההדרכה המקומי יעסוק גם בהכשרה והדרכה של FIDIC, יערוך סמינריונים של FIDIC ופעילות משלימה להטמעת חוזה FIDIC בישראל, לצורך שיפור הכישרון, הידע והיכולות של המשתמשים, הארגונים, הרשויות, גופים יזמיים פרטיים, חברות הנדסה ואנשי מקצוע בתחום, בניהול ופיתוח של פרקטיקות הנדסיות ייעוציות, וכן בהקמת מוסד לגישור ובוררות עפ"י עקרונות FIDIC.

לסיכום

אימוץ, גיור והטמעת מערך חוזה FIDIC בישראל, יאפשרו בסיס רחב ומאוזן להתקשרויות לביצוע פרויקטי בנייה בארץ, ויאפשר לצדדים המעורבים להשקיע את מרצם בעשייה ומילוי חלקם לטובת קידום העבודות, כל זאת במינימום סיכונים. כל זאת תוך הסרת הבלבול והערפול הקיים

- FIDIC "צהוב" – לבנייה, לעבודות תכנון ביצוע DB ו/או TK.
- FIDIC "זהוב" – לבנייה, לעבודות תכנון ביצוע הפעלה DBO.
- FIDIC "כסוף" – חוזה פאושלי.
- FIDIC "לבן" – לשירותי תכנון/ייעוץ/ניהול.
- FIDIC "כחול" – הסברים והנחיות לשימוש בכל סעיף וסעיף בחוזים לעיל. התאמת חוזים סטנדרטיים אלו לפרויקטים ספציפיים נעשה באמצעות נספח "תנאים מיוחדים" ועל סמך המאפיינים הטכניים, המסחריים והאחרים של כל פרויקט, כאשר החוזים כוללים הנחיות להכנת נספח התנאים המיוחדים, ומספקים דוגמאות לאזורים שבהם ייתכן וקיים צורך בהוראות מיוחדות לפרויקט ספציפי. סטייה משמעותית מההנחיות הללו עלולה להגדיל את הסיכון בעצם שינוי האופי המאוזן של החוזה, ולסכן את יישומו המוצלח של הפרויקט.

חוזה FIDIC נוקטים גישה פרקטית של השתתפות מרבית האחריות (הסיכון) על הקבלן המבצע, מעצם היותו מקצועי ובר סמכא, ומטילה אחריות על הקבלן (בשונה לשגור בארץ) להשלמת התכנון ותיאום התכנון על בסיס התכנון העקרוני שנעשה ע"י מזמין העבודה. מזמין העבודה, לעומת זאת, לוקח על עצמו סיכונים כמו תנאי קרקע בלתי צפויים, פעולות בלתי צפויות של כוחות הטבע, כוח עליון (כמו מלחמה, טרור ואסונות טבע) היתרי ביצוע ואכלוס, איכות הסביבה ושינויים בחוק. הצדדים מחויבים לערנות, תום לב וניקיון כפיים. כך, לדוגמה, בגין תביעה שמתגבשת אצל הקבלן, ומסיבה כלשהי, קיים לו זמן חלוט של 28 ימים להודיע לנותן העבודה על כוונתו, ונדרש הוא להגיש את התביעה בפרק זה. כאשר ככל ולא עשה כן, יהיה הוא מנוע ומושתק להעלות כל טענה בעניין זה בהמשך. באופן זה הדברים מתבררים אד-הוק בצמידות לאירועים, וכי ניתן לברר ולהכריע לגביהם מיד.

על מנת לסבר את האוזן, אביא בקליפת אגוז דוגמאות לשונות בסעיפים עיקריים שבין חוזה FIDIC Red Book לחוזה הממשלתי 3210, כפי שנערכו ע"י מר רוני בן אריה, שלמיטב ידיעתי הוא בעל ההסמכה היחידה מ-FIDIC בארץ. **ראה טבלה המופיעה בעמוד הבא.**

ככל הנראה, ועד כה נמנעו בממשלות ישראל, ברשויות, בחברות ממשלתיות ובמוסדות

משילות תאגידית ועוד) והטמעת כלים משפטיים ותקנים מתקדמים ואחידים.

במאמר זה אבקש להציג את היתרונות של מעבר לשיטת התקשרויות על בסיס מערך חוזים אוניברסלי, אחד, מקצועי, מותאם במיוחד לענף הבנייה, כזה השגור בצפון אמריקה CCDC/AIA או FIDIC באירופה. הסלוגן והפילוסופיה העומדים מאחורי מערכי חוזים אלו הם Reduce Risk with a Solid Contracts.

מערך חוזה FIDIC (Fédération Internationale Des Ingénieurs Conseils) חוברו על ידי פדרציה בינלאומית למהנדסים ויועצים שנוסדה בשנת 1915 על ידי שלוש מדינות אירופיות (בלגיה, צרפת ושווייץ), במטרה ליצור מערך חוזים סטנדרטיים לענף הבנייה. זאת בהתחשב בכך שבמהותם כל פרויקטי הבנייה ברחבי העולם חולקים עקרונות זהים, ומתבססים על ניסיון מצטבר בכל המדינות החברות בפדרציה, ומעל 60 שנה בביצוע פרויקטי בנייה. מקורו בארגון היושב בז'נבה, המאגד ארגוני מהנדסים ביותר מ-70 מדינות ונהוג במדינות החברות בארגון OECD וכן בארגונים כמו הבנק העולמי.

העיקרון הבסיסי העומד מאחורי חוזה FIDIC הוא השימוש בתנאי חוזה כלליים, הנחשבים למתאימים בכל המקרים, על בסיס אלפי פרויקטים מצליחים ברחבי העולם. הפרויקטים מאופיינים בגישה מאוזנת ביחס לאינטרסים, לתפקידים ואחריות של הצדדים העיקריים, כמו גם בהקצאת וניהול הסיכונים. מערך חוזים זה מתעדכן ומתפתח בשוטף, ומתאים עצמו לחדשנות המלווה את ענף הבנייה בעולם, תוך נקיטת עמדה ניטרלית ועניינית המעמידה את הפרויקטים, התוצרים והפריון בראש העניין, ובכך גם את טובת הצדדים כולם.

מערך חוזים אלה כולל את הכותרים העיקריים (עפ"י צבע שניתן לכריכה) -

- FIDIC "אדום" (1999) – לבנייה, לעבודות בניין והנדסה, תכנון ע"י המזמין – חוזה כמויות.
- FIDIC "ורוד" (2006) – כנ"ל מתואם עם הבנק העולמי – חוזה כמויות.
- FIDIC "צהוב" (1999) – לעבודות אלקטרומכאניות, תכנון וביצוע ע"י הקבלן – חוזה פאושלי.
- FIDIC "ירוק" – להיקפים קטנים, חוזה פאושלי, תשלום עפ"י אבני דרך.

נושא	FIDIC	3210
המוזמן	המוזמן הוא אישיות (פרסונה)	המוזמן הוא מדינת ישראל באמצעות אחד ממשדריה
סמכויות המוזמן	מזומצמות מאוד ורובן מועברות למהנדס	כל הוראה של המוזמן מחייבת את הקבלן
חבות המוזמן	<ul style="list-style-type: none"> חייב להשיג את כל האישורים, ההיתרים וכו' לפני תחילת העבודות, בכל מקרה ישפה את הקבלן על כל נזק או מחסור כיש שיגרמו לו בגין אי קבלת היתר כלשהו. חייב להוכיח, עפ"י בקשתו של הקבלן שיש בידי האמצעים לשלם לקבלן את שכרו. 	<ul style="list-style-type: none"> אין התייחסות לעניין. לעיתים מטילים על הקבלן את האחריות לבדוק באם קיים תקציב ושאיין חריגה מהתקציב – כאשר הקבלן עלול שלא לקבל תשלומים ככל שקיימת חריגה.
המהנדס	<ul style="list-style-type: none"> המהנדס הוא נציגו של המוזמן, אבל סמכויותיו נרחבות ופעולותיו מחייבות את שני הצדדים, לרבות שינויים, הארכת לוחות הזמנים, אישור חשבונות ביניים, אישור טיב החומרים והעבודות. חייב במקרה של חילוקי דעות להזמין את הצדדים – הקבלן והמוזמן לנסות להגיע להסכמה. ככל שאין הסכמה, חייב המהנדס להחליט, באופן הגון ונטול פניות. כל צד רשאי לערער על החלטת המהנדס, אך חייב לבצעה בכפוף למנגנון לפתרון חילוקי הדעות (סעיף 20 בחוזה). 	<ul style="list-style-type: none"> קיימות שתי פונקציות, המנהל והמפקח. הסמכויות נחלקות ביניהם עד כדי עירוב בין הסמכויות. בכל מקרה לא ניתנת להם הסמכות להורות על שינויים במבנה, שבסמכותו של המוזמן. כך לנציגיו של המוזמן בשטח אין כלל סמכות להורות על שינויים. סעיף 7.2 לחוזה קובע כי המפקח והמנהל רשאים להמציא לקבלן הוראות רבות ותכניות..., אולם אין באמור בכך כדי לפגוע מהאמור בפרק ח' – שם ניתנת הסמכות למוזמן בלבד.
כוח עליון	<ul style="list-style-type: none"> בנוסף לפגעי טבע או לוחמה, גם כל אירוע או מצב אשר צד מהצדדים לא יכול היה לחזות בצורה סבירה טרם הגשת ההצעה למכרז, או למנוע את התרחשותו (ס' 19.1). 	<ul style="list-style-type: none"> אין הגדרה ל"כוח עליון" אלא ל"סיכון מוסכם", פרושו מלחמה, פעולת איבה המבוצעת על ידי כוחות סדירים או בלתי סדירים, פלישת אויב, פעולת מדינה אויבת וקרבות - בין שהוכרזה מלחמה ובין לאו. סעיף 16.9. נגרם עיכוב בביצוע המבנה על ידי כח עליון (שכאמור אין לגביו הגדרה בחוזה) או כתוצאה מנסיבות אחרות שלדעת המוזמן (מיהו המוזמן??) לא הייתה לקבלן שליטה עליהם ולא הייתה לו אפשרות למנוע את העיכוב, רשאי הקבלן לבקש ארכה להשלמת המבנה, והמוזמן יקבע את שיעור הארכה בפקודת שינויים, בכפוף לתנאים בסעיף קטן (4). סעיף 42.3.
הערכת שינויים	<ul style="list-style-type: none"> הערכת שינויים כמו גם ההשלכות על לוח הזמנים הינם באחריות המהנדס, בכפוף לסעיף (20). קיימת מגבלה להיקף השינוי לעד 10% מהכמות הנקובה בכתב הכמויות ו/או 0.01% מהיקף החוזה. במקרה חריגה מכך, פותחים את מחיר היחידה וקובעים מחיר חדש במו"מ עפ"י העלויות הראליות ובתוספת רווח סביר. המהנדס יקבע מחיר זמני לסעיף עד לסיכום המו"מ ולא ימנע לאשר תשלום בהתאם. המהנדס יקבע לגבי שינוי משך הביצוע בעקבות השינוי כאמור. 	<ul style="list-style-type: none"> פרק ח' – סעיף 48.1 - המוזמן רשאי להורות בכל עת על כל שינוי, לרבות: צורתו, סגנונו, איכותו, סוגו, גודלו, כמותו, גובהו, מתאריו וממדיו של המבנה וכל חלק ממנו, פרט לשינויים מהותיים באופי המבנה, והקבלן מתחייב למלא אחר הוראותיו ובלבד שערך כל השינויים לא יגדל או יקטן בלמעלה מ 25% מסכום החוזה לפני שינויים ולפני מס ערך מוסף או שהכמות בסעיף כלשהו בכתב הכמויות לא תגדל בלמעלה מ 50% מהכמות בחוזה לפני השינויים. לצורך קביעת מחירי היחידות החסרים, כאמור בסעיף קטן (1), יובא בחשבון כל מחיר יחידה דומה הנקוב בכתב הכמויות שאפשר להתבסס עליו לצורך קביעת כל אחד ממחירי היחידות החסרים (כלומר שינוי הכמות לא משלך על מחיר היחידה). בהעדר מחירי יחידות דומים שאפשר להתבסס עליהם לקביעת אחד ממחירי היחידות החסרים, ייקבע ערכו של השינוי על פי מחירי יחידה של "סעיפים מתאימים", הנקובים במחירון התקף של "המאגר המשולב" (המוצא לאור ע"י המדינה – אינו אובייקטיבי), וזאת על פי המחירים לכמויות גדולות. המחירי ב"מאגר המשולב" כוללים רווח והוצאות כלליות של הקבלן. סעיף זה בחוזה המדף הממשלתי הוא הגורם העיקרי לסכסוכים שבין הקבלן למוזמן.
ארכה להשלמת הפרויקט	<ul style="list-style-type: none"> הסמכות ניתנת למהנדס וקביעתו מחייבת את הצדדים, ובכפוף לסעיף (20). למהנדס הסמכות לקביעת ההשלכה הכספית על הארכת משך החוזה מפרט את העילות שעל פיהן ניתן להאריך את משך הביצוע: הוראת שינוי או שינוי משמעותי של הכמויות. תנאי מזג אוויר חריגים או כוח עליון. מחסור בחומרים או כוח אדם הנגרם מפעולות הממשלה. הפרעות של קבלנים אחרים ו/או עובדי המוזמן הפועלים באתר. 	<ul style="list-style-type: none"> הארכת ביצוע רק במקרה של כח עליון או כתוצאה מנסיבות אחרות שלדעת המוזמן לא הייתה לקבלן שליטה עליהם ולא הייתה לו אפשרות למנוע את העיכוב. הקבלן רשאי לבקש ארכה להשלמת המבנה, והמוזמן יקבע את שיעור הארכה בפקודת שינויים, בכפוף לתנאים: הקבלן יהיה חייב להביא ראיות, לשביעות רצונו של המוזמן, לרבות יומן העבודה, שהנסיבות האמורות אירעו וגרמו לעיכוב בביצוע המבנה; הקבלן יהיה חייב להגיש את בקשתו לארכה כאמור בתוך 60 יום מיום אירוע הנסיבות שגרמו לעיכוב בביצוע המבנה, אולם המוזמן יהיה רשאי לדון במתן ארכה כאמור ולקבוע את שיעור הארכה גם ע"י המנגנון הקבוע לשינויים (כתב כמויות או המאגר המשולב). במקרה של הפסקה לצמיתות ביוזמן המוזמן, יהיה הפיצוי 5.2% מסך 75% מיתרת העבודות, או מחצית מכך במקרה שהעבודה טרם החלה.
הפסקת העבודה	<ul style="list-style-type: none"> במקרה של הפסקת עבודה יוזמה ע"י המוזמן, ישלם את ההוצאות שנגרמו לקבלן בתוספת הוצאות כלליות וריבית סבירה, וכן יאריך את תקופת הביצוע ככל שההפסקה הינה זמנית. הקבלן מצידו, ראשי להפסיק את העבודה זמנית או לחלוטין ככל שלא מאושר לו חשבון או שלא משולם לו חשבון מאושר לתשלום. 	<ul style="list-style-type: none"> אין בחוזה סעיף המאפשר לקבלן להפסיק את העבודות. במקרה של הפסקת זמנית של העבודות, זכאי הקבלן זכאי לתשלום בגין הוצאות שנגרמו לו עפ"י המנגנון הקבוע לשינויים (כתב כמויות או המאגר המשולב). במקרה של הפסקה לצמיתות ביוזמן המוזמן, יהיה הפיצוי 5.2% מסך 75% מיתרת העבודות, או מחצית מכך במקרה שהעבודה טרם החלה.
התייקרויות	קיים סעיף ברור (13.8) לעדכון מחירי החוזה ביחס לאינדקס.	אין התייקרויות לחוזה בהם תקופת הביצוע קצרה מ-18 חודשים, אלא באם עלה המדד ביותר מ-4%, וגם אז תחושב התייקרות מעל 4%.
פתרון חילוקי דעות	מנגנון ייחודי, שימושי ויעיל, המונע הפרעות בעבודה. הצדדים ממנים טרם חתימת החוזה פורום מקצועי נטרלי (DAB) אליו מובעים מחלוקות או הסתייגויות מהחלטות המהנדס. הצדדים נוהגים עפ"י החלטות הפורום, וכי קיימת אפשרות להביא את הנושאים לבוררות.	פתרון חילוקי דעות בביהמ"ש.
ריבית לפיצוי כספי	עפ"י סעיף הריבית בבנק המרכזי באותה מדינה ובתוספת 3%.	במעט המקרים בהם משולמת ריבית, נקבעת זו כריבית החשב הכללי, אף במקרה לפיגור בתשלומים, ולמרות שהריבית נמוכה מהריבית הבנקאית.

בשיפור איכות התכנון, במיגור תאונות העבודה ועוד.

* רון הנבלת – חבר איגוד, תא ניהול פרויקטים. **מהנדס, מנהל פרויקטי בנייה ותשתיות**, בעל תואר ראשון בהנדסה אזרחית מהטכניון B.Sc. מנכ"ל, **"הנבלת חברה להנדסה בע"מ"**

ה-OECD, להרחיב את האפשרות שבשיתוף פעולה עם חברות בנייה וזימים בינלאומיים במיזמי בנייה בארץ (DBOT, PPP), וכן לאפשר השתלבות של חברות ישראליות או בודדים במיזמי בנייה מחוץ לישראל בקלות. הטמעת מערך חווי FIDIC בישראל תסייע רבות כתרופה לתחלואי הענף, במיתוג מקצועות הבנייה בארץ, בהעלאת שכר העוסקים בו תוך שיפור הפריון והרווחיות,

כיום, בחלוקה מאוזנת בין מחויבותם של הצדדים להצלחת מיזמי הבנייה. הטמעת מערך חווי FIDIC בישראל, תאפשר לכל העוסקים בענף גישה למאגר ידע המושתת על פרספקטיבה בינלאומית רחבה וניסיון רב שנים, ובכך תרחיב ותפתח את מנעד הידע הצר (באופן יחסי) הקיים בארץ, תאפשר לנו ליישר קו בהקניית שפה אחידה, כלים מקצועיים, ידע וניסיון הקיים במדינות